

על הכוונת

רוח האדם, לא רוח האדמה

מי שיעיין בפרוטוקול של ועדת הכלכלה של הכנסת מיום 16.3.10, כאשר זה יעלה לאתר הכנסת בקרוב, עלול להתעצב. מדובר בדיון שהוביל חבר הכנסת ישראל חסון בהצעת החוק של הרשות לפיתוח הנגב, אותה יום יחד עם ח"כ אילטוב, בתמיכת אריה אלדד ואחרים. הצעת החוק נועדה להסדיר את מעמדם של המתישבים הבודדים בנגב. לצד המתישבים וכ"עלי החוות שהגיעו לדיון, הוזמנו גם נציגי הרשויות ומשרדי הממשלה וכן ארגונים המצהירים כי יש להם נגיעה או אמירה בנושא.

חוות דרך היין בנגב הן מפעל ההתיישבות הגדול והמצליח ביותר שקם בנגב בשנים האחרונות. אין מחלוקת בדבר הצלחתם של המיזמים שהביאו לפריחה חסרת תקדים בתיירות לנגב ולביקוש רב להתיישבות ביישובי רמת הנגב. אך המתישבים, אנשים פרטיים שסיכנו את כל מה שיש להם כדי להפוך את פיסת המדבר היבשה שקיבלו לגן פורח של חקלאות ותיירות, נשכחו בדרך.

המתישבים עלו על הקרקע בזכות וברשותם של גורמים ממשלתיים, ובכל זאת, כבר שנים שהם עובדי רים התעללות מצד רשויות המדינה הטוענות שלא הן אישרו את הקמת החוות. הרשויות מעמידות אותן בפני שתי ברירות רעות: לעקור ממקומם ולהוריד את

צילום: עידן טטר

שדה חיטה בנגב

השקעותיהם לטמיון, או להמשיך להחזיק בשטח למרות היותם נחשבים בשלב זה "מפירי חוק" לכאורה, תוך תקווה שהחוקים והנהלים יוסדרו. הדיון התנהל מתוך שאיפה לסייע ולהכיר באחריות המדינה לפתור את הסבך שיצרה באמצעות מוסדותיה המסוכסכים. כך, עד שהגיע תורה של עורכת הדין חגית הלמר, נציגת החברה להגנת הטבע, שבפועל חטפה את הדיון. הלמר התריסה: כיצד מצהירים המתישבים שהם יושבים כחוק בעת שלא נערך מכרז? כיצד מזעים הם לבקש זכות קניין בעת שהם מתעלמים מזכות הציבור לאדמה, לטבע ולנופים? יש כאן קבוצה של עבריינים המתעלמת מן החוק, הכריזה הנציגה וטענה שההגנה על כבוד האדם דורשת לתקן את העוול של איפה ואיפה, הפוגע, בשל מה שהיא כינתה "הפסיכולוגיה של כבוד האדם", במי שלא זכה להתיישב בחוות בודדים. שטף צדקני זה מייצג את מאבקה המתמשך של החברה להגנת הטבע נגד ההתיישבות, ושב ועלה בדיון כמו גם בעתירות המשפטיות אותן הגישה נגד ההתיישבות.

מדימה. רצועה צרה ומצומקת הוקצתה להתיישבות, בעוד רוב שטחי הנגב חסומים.

בשנת 1987 פרסם עזריה אלון, המגלם בדמותו את חזון ופיתוח תרבות שמירת הטבע בארץ ישראל, מאמר בעיתון 'טבע וארץ' (גיליון כ"ט, עמוד 19). במאמרו 'רוח האדם, לא רוח האדמה', יצא עזריה אלון נגד רוח החזרה לטבע ואי-הרציונליות שבאו לידי ביטוי בספרון 'רוח האדמה' שהוצא לאור על-ידי אחד מבתי הספר של החברה להגנת הטבע. הספרון, שכלל מאמרים של אדוארד אביי, הנאום (שלא היה) של צ'יף סיאטל, ועוד נבואות חורבן שהובילו לקריאות נגד כל פיתוח התיישבותי ותעשייתי, הפך אז לחלק מן הפק"ל של מדריכות החברה להגנת הטבע והשפעתו לא פגה עד היום. כאשר אנו רואים כיצד הפכה החברה להגנת הטבע כיום לאחד הגופים המובילים כמעט כל התנגדות לפיתוח, מן הראוי שנשוב לעיין במאמר המיוחד הזה של אלון.

וכך כתב אלון לפני כמה עשורים במאמרו: "אני נאבק ברעיון של 'רוח האדמה' לא משום שאין הוא ציוני, אלא משום שהוא נגד האנושות... הש"אלה היא מה יכוון אותנו ואת מעשינו, 'רוח אדמה' ערטילאית או 'רוח אדם' רציונלית. התקופה שבה אנו חיים אינה תקופת זוהר לרציונליזם. כוחות אפלים של אמונות מיסטיות ופונדמנטליזם דתי שוטפים את כל העולם, מארצות המצויות בראש הסולם הטכנולוגי כארצות הברית, ועד איראן... מאלה שדיברו בעבר בשם 'רוח האדם' ו'רוח האדמה' נותרו לנו זיכרונות מרים, שכן דווקא אלו היו תמיד אויביה של רוח האדם."

"קשה להתמודד עם המציאות הממשית של בני-האדם", כתב אז אלון, "גם עם הצורך לתת תשובות לצרכים הטכנולוגיים ולצרכי השימוש בקרקע, במים ובאוויר, וגם לשמור על מורשת הטבע למען עצמנו ולמען הדורות הבאים. קל הרבה יותר להתעלם מכל אלה, לשלול את הקיום האנושי הריאלי, להיתפס לרעיונות מיסטיים ולהאמין שהם הם שיפתרו את בעיותינו...". על גבי עותק המאמר שבידי כתב עזריה אלון הקדשה אותה ראוי היה לשוב ולהזכיר: "גם היום, כמו בזמן כתיבת המאמר, נשאר הערך העליון - רוח האדם."

בוועז ארז